

Διακρίσεις κανόνων δικαίου

ΜΑΘΗΜΑ: ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Διακρίσεις των κανόνων δικαίου

1. **Καθολικοί κανόνες** είναι εκείνοι που ισχύουν σε όλη την επικράτεια λ.χ ο Αστικός Κώδικας ή ο Εμπορικός Νόμος.
2. **Τοπικοί κανόνες** είναι εκείνοι που ισχύουν σε τμήμα μόνο της επικράτειας, στην οποία κατά τα λοιπά ισχύει ορισμένο γενικό δίκαιο ήταν λ.χ ο Κρητικός, ο Ιόνιος και ο Σαμιακός Κώδικας οι οποίοι ίσχυαν μέχρι την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα το 1946 στις αντίστοιχες περιοχές και σήμερα τοπικοί κανόνες δικαίου τίθενται, όταν οι περιστάσεις επιβάλλουν την αντιμετώπιση καταστάσεων που προέκυψαν σε ορισμένη περιοχή της επικράτειας , όπως ο νόμος για την αντιμετώπιση των προβλημάτων από τους σεισμούς στην Καλαμάτα, στα Γρεβενά ή στο Αίγιο.
3. **Γενικοί κανόνες** είναι εκείνοι που ισχύουν αδιακρίτως για όλα τα πρόσωπα, πράγματα, καταστάσεις ή σχέσεις που βρίσκονται μέσα στα όρια της συγκεκριμένης έννομης τάξης π.χ οι κανόνες του Αστικού Κώδικα.
4. **Ειδικοί κανόνες** είναι εκείνοι που ισχύουν σε ορισμένη κατηγορία προσώπων, πραγμάτων, καταστάσεων ή σχέσεων τα οποία υποβάλλονται σε ιδιαίτερη ρύθμιση π.χ ο Εμπορικός Νόμος στη ρύθμιση του οποίου υπόκεινται μόνον οι έμποροι και οι εμπορικές πράξεις.

5. **Ατομικοί κανόνες** είναι εκείνοι που αφορούν μόνον ορισμένα πρόσωπα
λ.χ ο νόμος για τις αποδοχές του Προέδρου της Δημοκρατίας ή έννομες σχέσεις
6. **Απαγορευτικοί κανόνες** είναι εκείνοι με τους οποίους επιβάλλεται παράλειψη ή αποχή από ορισμένη συμπεριφορά ή αποκλείεται η επέλευση ορισμένου αποτελέσματος λ.χ η ΑΚ 281 που απαγορεύει την κατάχρηση δικαιώματος .Η απαγόρευση συνοδεύεται συνήθως από κυρώσεις λ.χ ακυρότητα, έκπτωση από δικαίωμα, υποχρέωση αποζημίωσης για την περίπτωση παράβασής της.
7. **Επιτακτικοί κανόνες** είναι εκείνοι που αναγνωρίζουν στο πρόσωπο ορισμένη εξουσία ή επιτρέπουν σε αυτό ορισμένη ενέργεια λ.χ η ΑΚ 1000 η οποία επιτρέπει στον κύριο πράγματος να το διαθέτει κατ'αρέσκειαν κ.λπ
8. **Αυτοτελείς κανόνες** είναι οι κανόνες που ρυθμίζουν ορισμένη έννομη σχέση ανεξάρτητα από άλλους κανόνες λ.χ ΑΚ 281,335,919
9. **Μη αυτοτελείς (ή ατελείς) κανόνες** είναι εκείνοι οι οποίοι από μόνοι τους δεν παρέχουν κάποια ρύθμιση αλλά πρέπει να συνδυαστούν με άλλους προκειμένου να ρυθμίσουν ορισμένη έννομη σχέση λ.χ οι ερμηνευτικοί κανόνες που αποκαλύπτουν το νόημα κάποιου άλλου κανόνα.
10. **Αναγκαστικοί κανόνες** ή αλλιώς *leges cogentes* των οποίων η εφαρμογή δεν μπορεί να αποκλεισθεί από την ιδιωτική βούληση π.χ ΑΚ

281,679,1033. Στην ΑΚ 3 οι κανόνες αυτοί χαρακτηρίζονται ως δημόσιας τάξης, επειδή εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον (και δεν αποκλείεται να προστατεύουν και ιδιωτικά συμφέροντα). Ο χαρακτήρας ενός κανόνα ως αναγκαστικού δικαίου, εφόσον δεν συνάγεται με σαφήνεια αποτελεί ζήτημα ερμηνείας του. Έτσι οι επιτακτικοί και απαγορευτικοί κανόνες είναι συνήθως αναγκαστικοί. Αναγκαστικοί είναι επίσης: οι κανόνες η παράβαση των οποίων επιφέρει ακυρότητα της δικαιοπραξίας που επιχειρήθηκε κατά παράβασή τους ΑΚ 174, 409 , οι κανόνες που επιδιώκουν την προστασία του δημόσιου συμφέροντος ΑΚ 178 χρηστά ήθη , ΑΚ 1033 τήρηση των κανόνων δημοσιότητας για την προστασία των τρίτων ή ΑΚ 679 τη διαφύλαξη των συμφερόντων του ασθενέστερου συμβαλλομένου , ν. 2251/1994 καταναλωτή – προσώπων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση.

11. Ενδοτικοί κανόνες ή αλλιώς *leges dispositivae* των οποίων η εφαρμογή μπορεί να αποκλεισθεί από την ιδιωτική βούληση λ.χ ΑΚ 93 εδ β' , 107 . Εφαρμόζονται επικουρικώς, εφόσον οι ενδιαφερόμενοι δεν προέβλεψαν άλλη ρύθμιση. Επειδή στο αστικό δίκαιο επικρατεί η αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας που παρέχει στα υποκείμενα του δικαίου τη δυνατότητα να διαμορφώνουν ελεύθερα τις έννομες σχέσεις τους, οι περισσότεροι κανόνες είναι ενδοτικοί.

12. Αυστηροί κανόνες είναι εκείνοι οι οποίοι-για λόγους ασφάλειας ου δικαίου- δεν παρέχουν στον δικαστή τη δυνατότητα να αποστεί από τη

ρύθμισή τους και ειδικότερα να λάβει υπόψη του τις ιδιομορφίες της συγκεκριμένης περίπτωσης λ.χ η ΑΚ 128 που ορίζει του ανίκανους για δικαιοπραξία , η ΑΚ 597 οι διατάξεις που θέτουν προθεσμίες . Έχουν το πλεονέκτημα να εμφανίζουν περισσότερη σαφήνεια και έτσι εξυπηρετούν την ασφάλεια των συναλλαγών.

13. Επικεικείς κανόνες είναι εκείνοι που παρέχουν στον δικαστή την εξουσία να σταθμίσει τις ιδιομορφίες της συγκεκριμένης περίπτωσης λ.χ η ΑΚ 672 ως προς την εκτίμηση του πότε συντρέχει πραγματικά σπουδαίος λόγος, η ΑΚ 932 ως προς την επιδίκαση εύλογης κατά την κρίση του δικαστηρίου χρηματικής ικανοποίησης . Όμως η ελευθερία που παρέχεται στον δικαστή να εκτιμήσει τις συγκεκριμένες συνθήκες και να διαμορφώσει αναλόγως την κρίση του δεν ασκείται από αυτόν αυθαίρετα αλλά με βάση τις αρχές και τις αξίες που προκύπτουν από το σύνολο της έννομης τάξης, ιδίως από τις θεμελιώδεις αρχές του αστικού δικαίου και το Σύνταγμα.

14. Ερμηνευτικοί κανόνες είναι αυτοί που ερμηνεύουν (αποκαλύπτουν το νόημα) ενός άλλου κανόνα ή της ιδιωτικής βούλησης. Αν ερμηνεύουν άλλον κανόνα δικαίου είναι συνήθως ερμηνευτικοί νόμοι Σ 77 παρ.1 και 2 αν ερμηνεύουν μια δικαιοπραξία είναι ερμηνευτικοί κανόνες κατά κυριολεξία οι οποίοι προσδιορίζουν- σε περίπτωση αμφιβολίας- το νόημα της δήλωσης βούλησης λ.χ η ΑΚ 195 ορίζει ότι σε περίπτωση

αμφιβολίας η σύμβαση δεν είναι καταρτισμένη, εφόσον τα μέρη δεν συμφώνησαν σε όλα τα σημεία της.

15. Νόμιμα τεκμήρια πρόκειται για τα συμπεράσματα που συνάγει ο νόμος αναφορικά με άγνωστα περιστατικά από άλλα γνωστά, με σκοπό να διευκολύνει τον δικαστή να διαπιστώσει την αλήθεια ή την αναλήθεια ισχυρισμών των διαδίκων των οπίων η απόδειξη είναι αδύνατη ή πολύ δύσκολη. Στην ουσία πρόκειται για κανόνες απόδειξης. Και διακρίνονται σε **μαχητά τεκμήρια** δηλ τεκμήρια κατά των οποίων επιτρέπεται ανταπόδειξη λ.χ ΑΚ 38 το τεκμήριο συναποβιώσεως , ΑΚ 1465.1 το τεκμήριο καταγωγής από γάμο και **αμάχητα τεκμήρια** δηλ. τεκμήρια κατά των οποίων δεν χωρεί ανταπόδειξη λ.χ ΑΚ 1439.3 το τεκμήριο ισχυρού κλονισμού του γάμου σε περίπτωση τετραετούς διάστασης των συζύγων.

16. Πλάσματα δικαίου είναι η κατά τη βούληση του νομοθέτη, για την εξυπηρέτηση ενός συγκεκριμένου σκοπού, εξίσωση ενός περιστατικού με ένα άλλο, ενώ τα δύο περιστατικά δεν είναι όμοια μεταξύ τους λ.χ η ΑΚ 36 πλασματική εξομοίωση του κυοφορουμένου με άνθρωπο ΚΠολΔ 949 εξομοίωση της τελεσίδικης καταδίκης σε δήλωση βουλήσεως με τη δήλωση βουλήσεως εκ μέρους του υπόχρεου

17. Γενικές ρήτρες είναι ιδιότυπη κατηγορία κανόνων δικαίου. Πρόκειται για γενικές κατευθυντήριες διατάξεις, οι οποίες χρησιμοποιούν αόριστες έννοιες και αξιολογικά κριτήρια όπως καλή πίστη, χρηστά ήθη, εύλογη

αιτία, σπουδαίος λόγος, κοινωνικός ή οικονομικός σκοπός του δικαιώματος κ.λπ και έτσι παρέχουν την ευχέρεια στον δικαστή να αποφασίσει κάθε φορά, αν η συγκεκριμένη υπόθεση που δικάζει υπάγεται ή όχι στη γενική και αφηρημένη διατύπωση των διατάξεων αυτών λ.χ οι ΑΚ 178,200,288,914,919.

Ορισμός της διάταξης νόμου είναι κάθε τμήμα γραπτού δικαίου το οποίο έχει πλήρες νόημα λ.χ ΑΚ 206,249,281. Η διάταξη δεν ταυτίζεται με τον κανόνα δικαίου επειδή ο κανόνας αφενός μπορεί να είναι άγραφος (εθιμικός κανόνας) και αφετέρου παρέχει πάντοτε, μόνος του ή σε συνδυασμό με άλλους, ορισμένη ρύθμιση. Πολλές φορές μια διάταξη περιέχει ένα ή περισσότερους κανόνες δικαίου, αλλά είναι δυνατό να μην περιέχει κανένα.

Ατελείς διατάξεις είναι οι διατάξεις που δεν περιέχουν κανόνα δικαίου και διακρίνονται σε *α- συμπληρωματικές* οι οποίες συμπληρώνουν απλώς άλλους κανόνες δικαίου π.χ ΑΚ 297 και 298 που συμπληρώνουν όποιους κανόνες προβλέπουν δικαίωμα αποζημίωσης και *β- παραπεμπτικές* οι οποίες περιέχουν μόνο πραγματικό ενώ ως προς την έννομη συνέπεια παραπέμπουν σε κάποιο άλλο κανόνα δικαίου λ.χ ΑΚ 573 εφαρμογή των κανόνων της πώλησης και στην ανταλλαγή.

Ορισμός της έννοιας << εφαρμογή των κανόνων δικαίου. Είναι η διαδικασία με βάση την οποία εντοπίζεται ο κανόνας δικαίου, στο πραγματικό του οποίου